

Η ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ

Γενική είναι ἡ ἀντίληψις ὅτι, αἱ φιλοσοφικαί, πολιτικαί καὶ οἰκονομικαὶ σκέψεις, ἐπηρεάζουσιν τὴν διαμόρφωσιν τοῦ δικαίου καὶ γενικῶς τῆς κοινωνικῆς ὀργανώσεως.

Κατὰ τὸν φιλόσοφον Whitehead «Οἱ μεγάλοι κατακτηταί, ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον ἕως τὸν Καίσαρα καὶ ἀπὸ τὸν Καίσαρα ἕως τὸν Ναπολέοντα ἐπηρέασαν βαθέως τὴν ζωὴν τῶν γενεῶν αἱ ὁποῖαι ἐπηκολούθησαν. Ἀλλὰ τὸ σύνολον τῆς ἐπιδράσεως εἶναι ἀσήμενον, συγκρινόμενον μὲ τὴν ὀλοκληρωτικὴν μεταβολὴν τῶν ἀνθρωπίνων συνηθειῶν καὶ τῆς ἀνθρωπίνης νοουτροπίας, αἱ ὁποῖαι προεκλήθησαν, ἀπὸ τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ἀνθρώπων τῆς σκέψεως, ἀπὸ τὸν Θαλῆν μέχρι σήμερον. Οἱ ἀνθρώποι οὗτοι, ὡς ἄτομα ἦσαν ἀνίσχυροι, ἀλλ' ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει ἀπετέλεσαν τοὺς κυβερνήτας καὶ θεσμοθέτας τοῦ Κόσμου».

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἄποψις τοῦ J. M. Keynes εἶναι λίαν χαρακτηριστικὴ : «Αἱ ἰδέαι τῶν οἰκονομολόγων καὶ τῶν πολιτικῶν φιλοσόφων, ἀνεξαρτήτως ἐὰν αὗται εἶναι ἢ ὄχι ὀρθαί, ἐπιδροῦν περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι συνήθως πιστεύεται. Ὁ κόσμος κυριαρχεῖται ἀπὸ αὐτάς».

«Εἶμαι βέβαιος ὅτι εἰς τὴν δύναμιν τῶν συμφερόντων ἀποδίδεται μεγαλύτερα σημασία, ἐν συγκρίσει μὲ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν».

«Ἀργὰ ἔμως ἢ γρήγορα, δὲν εἶναι τὰ κεκτημένα συμφέροντα, ἀλλὰ αἱ ἰδέαι αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐπικίνδυνοι, διὰ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν».

Ἀναμφιβόλως μεγίστη εἶναι ἡ ἐπίδρασις τῶν ἰδεῶν, ἀλλ' αὕτη εἶναι πολὺ βραδεῖα. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐκφρασθῇ μία νέα σκέψις, μία νέα θεωρία, παρέχεται συνήθως ἀρκετὸς χρόνος, μέχρις ὅτου διαδοθῇ καὶ ἀρχίσῃ νὰ καθίσταται ἀποδεκτή. Ἀρχικῶς, κάθε νέα σκέψις, δίδει τὴν ἐντύπωσιν παραδοξολογίας καὶ οὐτοπίας, διότι ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὰς κρατούσας ἀντιλήψεις καὶ δοξασίας. Πλέον τούτου, ἡ ἐπικράτησις μιᾶς νέας θεωρίας εἶναι λίαν δυσχερής, ὅταν αὕτη θίγῃ ὠρισμένα συμφέροντα, τὰ ὁποῖα δεσπόζουσιν τῆς ἐποχῆς.

Μία νέα ἀντίληψις περὶ δικαίου καὶ κοινωνικῆς ὀργανώσεως, προσκρούει εἰς τὸ ὑπάρχον δίκαιον, ἢ ἀναθεώρησις τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι εὐχερὴς ὑπόθεσις.

δχι μόνον διότι θίγονται συνήθως ώρισμένα συμφέροντα, αλλά και από τὸν φόβον μήπως ἡ κατάστασις χειροτερεύσῃ. Ἡ ἔκφρασις τοῦ Μεσαιῶνος εἶναι γνωστὴ : «Μὴ θίγετε τὰ κακῶς κείμενα».

Ἐν τούτοις, ἡ μεταβολὴ τοῦ δικαίου καὶ τῆς κοινωνικῆς ὀργανώσεως ἀποτελεῖ ἀναπόδραστον ἀνάγκην, λόγῳ τῆς συνεχοῦς ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς προόδου καὶ τῆς χρησιμοποιήσεως νέων παραγωγικῶν μέσων. Ἡ κρίσις τῆς σημερινῆς περιόδου, κατὰ τὴν ἀντίληψιν πολλῶν φιλοσόφων, προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀντίθεσιν τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φρονήσεως καὶ ἠθικῆς. Ἡ ἀνθρωπίνη γνώσις, ὅπως ἐκφράζεται ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τεχνολογίαν ἔχει φθάσει εἰς σημεῖον ἐπαναστατικόν, ἐνῶ ἡ ἀνθρωπίνη φρόνησις καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ἠθικὴ παραμένουν ἀπελλιπτικῶς στάσιμοι.

Καὶ ὅμως ἡ προσαρμογὴ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἠθικῆς εἰς τὴν νέαν κατάστασιν ἀποτελεῖ ἐπείγουσαν ἀνάγκην. Τὸ δίκαιον ἀποτελεῖ ἐν πλάσιον, τὸ ὅποιον καθορίζει τὰ τῆς οικονομικῆς ζωῆς, ὅπως τὸ ἔνδυμα ἐνὸς παιδίου, τὸ ὅποιον μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος μεταβάλλεται καὶ προσαρμόζεται εἰς τὴν νέαν σωματικὴν διάπλασιν.

Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ ὀρισμένους θεσμούς. Ἐνταποκρίνονται οὗτοι πλήρως εἰς μίαν ἐποχὴν, ἀποδεικνύονται ὅμως ἀπρηχαιωμένοι καὶ ἀποτελοῦν ἐμπόδιον, διὰ τὴν ὁμαλὴν διαβίωσιν εἰς μίαν νεωτέραν περίοδον. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μερικαὶ περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐμφανίζεται νομοθετικὸν κενόν. Οὐδεὶς νόμος προβλέπει ἐν ὀρισμένον γεγονός, μίαν νέαν κατάστασιν.

Παρητήθη μία τυπικὴ περίπτωσις εἰς τοὺς κώδικας τοῦ Ναπολέοντος. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος, τὸ δίκαιον τῆς Γαλλίας ἀνεμορφώθη, χάρις εἰς τοὺς νέους κώδικας. Τότε ὅμως δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη βιομηχανία καὶ χρεῖσις μηχανῶν, διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ ὁ νομοθέτης δὲν ἠδύνατο νὰ προβλέψῃ τὴν περίπτωσιν ἐργατικῶν ἀτυχημάτων, κατὰ τὸν χρόνον ἐργασίας.

Βραδύτερον, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν μηχανῶν, εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν, παρητήθησαν διάφορα ἐργατικὰ ἀτυχήματα, εἰς τὰ ἐργοστάσια. Προέκυψε ζήτημα ἀποζημιώσεως τῶν θυμάτων, ἀλλ' οὐδεὶς Νόμος προέβλεπε τοῦτο. Τὰ δικαστήρια εὐρέθησαν ἐνώπιον ἐνὸς σοβαροῦ προβλήματος, τὸ ὅποιον ἔλυσαν τελικῶς, διὰ μιᾶς ὀλίγον ἀυθαίρετου ἐξηγήσεως τοῦ ἄρθρου 1384 τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος.

Κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο, ἕκαστος εὐθύνεται διὰ τὰς πράξεις του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς πράξεις τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἔχει ὑπὸ τὴν ἐπιβλήσιν του. Ἐπίσης εὐθύνεται καὶ διὰ τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ἔχει ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησίν του. Πρὸκειται περὶ τῆς εὐθύνης, διὰ τὰ ἀνίλικα τέκνα καὶ τὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ προκαλέσουν ζημίαις εἰς τρίτους.

Βάσει τοῦ ἄρθρου τούτου, ἡ σκέψις τῶν δικαστῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀκόλουθος : Διὰ τὴν λειτουργίαν μιᾶς μηχανῆς, ὑπεύθυνος θεωρεῖται ὁ ἰδιοκτῆτης ταύτης, ὁ ἐπιχειρηματίας, διότι ὀφείλει οὗτος νὰ ἐπιβλέψῃ ταύτην, ὥστε νὰ μὴ προκα-

λέση άτύχημα εις τόν εργάτην. Βεβαίως ό συλλογισμός δέν φαίνεται όρθός, διότι ή μηχανή εύρίσκεται εις τήν διάθεσιν τοῦ εργάτου, ό όποίος χειρίζεται ταύτην. Κατά συνέπειαν, αύτη δέν λειτουργεί υπό τήν παρακολούθησιν και επίβλεψιν τοῦ εργοδότου.

Ἐπειδή όμως έπρόκειτο περί σοβαροῦ κοινωνικοῦ προβλήματος και ύπρχε νομοθετικόν κενόν, τά δικαστήρια, βάσει τοῦ άνωτέρω όλίγον αυθαίρετου συλλογισμοῦ, έπεδικάζον άπαζημιώσεις εις τά θύματα, εις βάρος τής έπιχειρήσεως. Μόνον μετά παρέλευσιν πολλῶν έτών, τό πρόβλημα έρρυθμίσθη νομοθετικῶς, διά τοῦ Νόμου τῆς 9ης Ἀπριλίου 1898.

Τό παράδειγμα τοῦτο φανερώνει ότι ή εξέλιξις τής καταστάσεως δύναται νά δημιουργήσῃ νέα προβλήματα, τά όποια δέν ήδύνατο νά προβλέψῃ ό νομοθέτης, και ότι τό ύπάρχον δίκαιον δυσκόλως δύναται νά τύχῃ έφαρμογής, κατά τήν νέαν περίοδον. Ἐπομένως, άπαιτεΐται νέα νομοθετική ρύθμισις τοῦ προβλήματος, τήν όποίαν ύποδεικνύουν, συνήθως, οι άνθρωποι τής σκέψεως. Βεβαίως οι άνθρωποι τής σκέψεως δέν άποτελοῦν τά νομοθετικά σώματα και τάς κυβερνήσεις, άν και μερικοί εκ τῶν εύρισκομένων εις τήν έξουσίαν επικαλοῦνται τήν ιδιότητα τοῦ φιλοσόφου και τοῦ οικονομολόγου. Παρ' όλον όμως τόν διαχωρισμόν μεταξύ τῶν ανθρώπων τής σκέψεως και εκείνων οι όποιοι λαμβάνουν τά αποφάσεις, οι τελευταίοι δέν δύναται νά άγνοήσουν τά ρεύματα τής σκέψεως και τής έπιστήμης, διότι ταῦτα έχουν άπήχησιν επί τής κοινῆς γνώμης, ή όποία τελικῶς έξασκεΐ μεγάλην επίδρασιν, εις τά δημοκρατικά τουλάχιστον πολιτεύματα.

Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Βάσει τῶν άνωτέρω σκέψεων, πιστεύω ότι ή οικονομική έπιστήμη δύναται νά έχῃ άποφασιστικήν επίδρασιν επί τής εξέλιξεως τοῦ δικαίου και τής κοινωνικῆς όργανώσεως. Τό οικονομικόν μας σύστημα, τό σύστημα τής ιδιωτικῆς έπιχειρήσεως, ύπέστη τήν επίδρασιν διαφόρων νομοθετικῶν μέτρων μέχρι τοῦδε και άσφαλῶς θά ύποστῇ και εις τό μέλλον. Τά μέτρα ταῦτα δύναται νά άποδειχθοῦν έπωφελῆ διά τήν κοινωνικήν όλότητα, εάν εΐναι προϋόν έπιστημονικῆς μελέτης και προσεκτικῆς αναλύσεως τῶν διαφόρων φαινομένων και έχῃ άποτέλεσμα προχειρολογίας και έσφαλμένων σκέψεων.

Ἐπειδή όμως ύποφαινόμενος ύποστηρίζει, καιτοι πρόκειται περί ύποθέσεως, ή όποία δέν δύναται νά άποδειχθῇ διά τής έπιστημονικῆς αναλύσεως, ότι εάν ή οικονομική έπιστήμη, άπό τής περιόδου τῶν ιδρυτῶν της μέχρι σήμερα, εύρίσκετο εις καλλιτέραν όδόν, τά άποτελέσματα θά ἦσαν άκρως ικανοποιητικά. Οὔτω, τό καπιταλιστικόν σύστημα παραγωγῆς, θά ύφίστατο βασικάς τροποποιήσεις και μεταρρυθμίσεις και θά άπεφεύγοντο αι αίματηραι έπαναστάσεις και τά

κομμουνιστικά συστήματα, διὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὁποίων σπάνιοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν ἐπιφυλάξεις καὶ ἀντιρρήσεις.

Πῶς ὅμως ἦτο δυνατόν νὰ λάβουν χώραν αἱ ἀπαραίτητοι μεταρρυθμίσεις ὅταν ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη, σχεδὸν εἰς τὸ σύνολόν της, ἐπεξεργάζετο θεωρίας περὶ οἰκονομικῆς ἰσορροπίας καὶ ὑπεστήριζεν ὅτι ὅλα ἦσαν θαυμάσια, εἰς τὸν καλλίτερον δυνατόν κόσμον ; Καὶ σήμερον ἀκόμη, ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη δὲν προβαίνει εἰς τὰς ἀπαραίτητους ἀναλύσεις καὶ ὑποδείξεις, ἡ ἐπίδρασις δὲ τοῦ παρελθόντος καὶ τῶν διαφόρων σοφιστικῶν σκέψεων, καθοδηγοῦν πολλοὺς τοῦ παρελθόντος καὶ τῶν διαφόρων σοφιστικῶν σκέψεων, καθοδηγοῦν πολλοὺς μελετητὰς τῶν σημερινῶν προβλημάτων.

Με πραγματικὴν ἐκπληξίν ἀνεγνώσαμεν προσφάτως μίαν μελέτην, ἐμφανιζομένην ὡς αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴν, εἰς τὴν ὅποιαν ὑπεστηρίζετο ἡ ὀρθότης τῶν ἀπόψεων τοῦ J. B. Say, περὶ διεξόδων καὶ ἐπεκρίνετο ἡ σκέψις τοῦ J. M. Keynes. Δὲν παραγνωρίζομεν καὶ ὑπενθυμίζομεν ἐκ νέου ὅτι οἱ οἰκονομολόγοι δὲν εἶναι τὰ ἴδια πρόσωπα μετὰ τοὺς κατέχοντες τὴν ἐξουσίαν καὶ λαμβάνοντας τὰς ἀποφάσεις. Ἐν τούτοις, εἶναι δυνατὴ ἡ ἐξάσκησις ἐπιδράσεως, χάρις εἰς τὰς ὁρμὰς ἐπιστημονικὰς ἀναλύσεις καὶ ὑποδείξεις.

Τὸ κακὸν εἶναι, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη ἀπέτελεσε μίαν φοβερὰν λογισμαχίαν καὶ ἐν σύνολον θεωριῶν, αἱ ὅποιαι ἐλαχίστην σχέσιν εἶχον μετὰ τὴν οἰκονομικὴν πραγματικότητα. Μόνον ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς Γενικῆς Θεωρίας τοῦ Keynes, κατὰ τὸ 1936, παρετηρήθη κάποιος πρόοδος, εὐρισκόμεθα ὅμως ἀκόμη μακρὰν μιᾶς ἐπιστήμης, αἱ ἐργασίαι τῆς ὁποίας νὰ ἐξήγησιν τὴν ὑπάρχουσαν πραγματικότητα καὶ νὰ ὑποδεικνύουν μέτρα ὀρθολογικά.

Διὰ τὰ σχηματίζομεν μίαν σαφῆ ἀντίληψιν, ἃς ἀνατρέξωμεν εἰς τὸ παρελθόν καὶ ἃς ἐξετάσωμεν μερικὰς θεωρίας, αἱ ὅποιαι τόσας ζημίας ἐπροξένησαν εἰς τὴν ὄλην ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ὀργανώσεως.

ΑΙ ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ ΘΕΩΡΙΑΙ

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει μίαν ἔμφυτον κλίσιν εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς ὑπάρξεως τάξεως καὶ ὀρθολογικῆς λειτουργίας τῶν διαφόρων φαινομένων. Διὰ τῆς συνεχοῦς παρατηρήσεως ἐπιδιώκει, οὗτος, νὰ ἀνακαλύψῃ νόμους καὶ αἰτία τῶν φαινομένων, τοῦ κόσμου ὃ ὅποιος τὸν περιβάλλει. Ἡ προσπάθεια αὕτη καταλήγει εἰς τὴν δημιουργίαν θεωριῶν, αἱ ὅποιαι βραδύτερον τροποποιοῦνται ἢ ἐγκαταλείπονται, ὡς μὴ ἱκανοποιητικαί.

Διὰ τοὺς πρώτους οἰκονομολόγους, ἡ τάξις πραγμάτων ἦτο δημιούργημα τῆς φύσεως, βασιζόμενον εἰς νόμον ἀπόλυτον καὶ ἀμετάβλητον. Ἄλλὰ καὶ ἡ φύσις ἦτο δημιούργημα τοῦ Θεοῦ. Οὕτω, διὰ τοὺς φυσιοκράτας, ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὴν τάξιν πραγμάτων καὶ τοὺς φυσικοὺς νόμους.

Ὁ Bastiat ἔλεγεν ὅτι δὲν εἶχε πεποιθήσιν εἰς τὴν λογικὴν του, ἐὰν αὐτὴ κατέληγεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν ὑπάρχει μία φυσικὴ τάξις πραγμάτων καὶ μία ἁρμονικὴ διάταξις.

Ὁ Carey ὑπεστήριζεν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνεχθῆ ὁ Θεὸς νὰ συμβοῦν διαταραχαὶ καὶ ἀταξίαι εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν, ὡς ἰσχυρίζονται μερικοὶ οἰκονομολόγοι.

Καὶ διὰ τὸν Smith ὑπάρχει μία τάξις πραγμάτων, αὕτη ὅμως εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀοράτου χειρὸς. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται εἶναι νὰ ἀφεθοῦν τὰ ἄτομα ἐλεύθερα νὰ ἐνεργήσουν σύμφωνα μὲ τὰς ἐπιθυμίας των καὶ τὰ συμφέροντά των, ὀδηγούμενα δὲ ὑπὸ μιᾶς ἀοράτου χειρὸς, θὰ ἐξασφαλίσουν τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος.

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, ἢ ἐπίκλησις μεταφυσικῶν ἀντιλήψεων, πρὸς ἐξήγησιν τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων δὲν ἤτο πλέον δυνατὴ. Ἡ φυσικὴ τάξις πραγμάτων παρεχώρησε τὴν θέσιν της εἰς τὴν μηχανισμόν τῶν τιμῶν. Οὕτω θὰ ὑποστηριχθῆ, μετὰ φανατισμοῦ, ὅτι ὁ μηχανισμὸς τῶν τιμῶν ὀδηγεῖ αὐτομάτως εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν καὶ ἱκανοποιεῖ τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν ἀτόμων καὶ ὅλων τῶν χωρῶν. Βάσις τοῦ ὅλου μηχανισμοῦ εἶναι ἡ ποσοτικὴ θεωρία τοῦ χρέμματος, τὴν ὁποίαν ἐνεφάνισε τὸ πρῶτον ὁ D. Huine, ἀνέλυσε δὲ μετέπειτα, κατὰ τρόπον συστηματικόν, ὁ Ricardo. Ὡς εἶναι γνωστόν, οὗτος εἶναι καὶ ὁ ἰδρυτὴς τῆς θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, τοῦ περιφήμου ἀξιώματος τοῦ συγκριτικοῦ κόστους.

Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, ἐκάστη χώρα ἔχει συμφέρον νὰ ἀσχοληθῆ μὲ τὴν παραγωγὴν τῶν ἀγαθῶν, διὰ τὰ ὁποῖα ἔχει πλεονεκτήματα, δηλαδὴ πρᾶγμα ταῦτα εἰς χαμηλότερον κόστος, νὰ ἀποκτήσῃ, δὲ διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς, ἀπὸ τὰς ἄλλας χώρας, τὰ ἀγαθὰ τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκην. Ἐπομένως, οὐδεὶς λόγος συντρέχει νὰ παραχθοῦν ἐντὸς τῆς χώρας ἀγαθὰ, τῶν ὁποίων ἡ ἀπόκτησις εἶναι συμφέρουσα, διὰ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ὅταν ἐν ἀγαθὸν εἶναι δυνατόν νὰ ἀγορασθῆ εἰς τὴν διεθνή ἀγορὰν εἰς χαμηλοτέραν τιμὴν, διὰ ποῖον λόγον νὰ παραχθῆ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας εἰς κόστος ὑψηλότερον :

Ἡ ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ

Τὸ ἀξίωμα τοῦ συγκριτικοῦ κόστους βασιζέται εἰς δύο μόνον ἐμπορεύματα, ἀλλὰ προσθέτει ὁ Ricardo, τοῦτο ἐγένετο πρὸς ἀπλοποιήσιν. Εἰς τὴν πραγματικότητά, ἀντικείμενον τῶν διεθνῶν συναλλαγῶν εἶναι πολλὰ ἐμπορεύματα, χάρις δὲ εἰς τὴν μετακίνησιν τοῦ χρήματος καὶ τὴν μεταβολὴν τῆς τιμῆς τῶν ἀγαθῶν, ἐξασφαλίζεται ἡ οἰκονομικὴ ἰσορροπία.

Τοῦτο σημαίνει ὅτι, ἐὰν μία χώρα ἔχῃ μεγαλυτέρας ἀξίας ἐξαγωγάς, ἀπὸ τὰς εἰσαγωγάς, θὰ εἰσρεύσῃ ἐντὸς αὐτῆς ποσότης χρήματος, τὸ ὁποῖον

διὰ τὴν ἐποχὴν ἦτο μεταλλικόν. Ἄλλ' ἡ αὔξησις τῆς ποσότητος τοῦ χρήματος ἐντὸς τῆς χώρας θὰ προκαλέσῃ ἀνοδὸν τῶν τιμῶν καὶ ἐπομένως δυσχέρειαν εἰς τὰς ἐξαγωγάς, διευκλύνουσιν δὲ τῶν εισαγωγῶν, ὅποτε θὰ παρατηρηθῇ ἀποκατάστασις τῆς ἰσορροπίας. Ἡ ἀντίστροφος κίνησις θὰ παρατηρηθῇ διὰ τὴν χώραν, τῆς ὁποίας αἱ εισαγωγαὶ εἶναι μεγαλυτέρας ἀξίας ἀπὸ τὰς ἐξαγωγάς. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην θὰ προκύψῃ μείωσις τῆς ποσότητος τοῦ χρήματος καὶ πτωσις τῶν τιμῶν, μὲ συνέπειαν τὴν αὔξησιν τῶν ἐξαγωγῶν καὶ μείωσιν τῶν εισαγωγῶν καὶ ἀποκατάστασιν τῆς πρὸς στιγμὴν διαταραχθείσης ἰσορροπίας.

Ὁμιλοῦμεν ἀπλῶς περὶ εισαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν ἀγαθῶν, εἰς τὰς ὁποίας περιλαμβάνονται καὶ οἱ ἄδηλοι πόροι, αἱ ὑπηρεσίαι, ὅποτε ἔχομεν ὡς ἀποτέλεσμα τοὺς ἐξωτερικοὺς λογαριασμοὺς, ἀντὶ τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Ὁ μηχανισμὸς ὁμοιάζει καταπληκτικὰ μὲ τὸν Νόμον τῶν συγκοινωνούντων ἀγγείων, εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ὑγρῶν, Ἐπομένως, ἡ μετακίνησις θεωρεῖται εὐχερῆς, οὕτω δὲ ἀποκαθίσταται ἡ ἰσορροπία.

Ὁ Ricardo ὑποστηρίζει ὅτι τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον καταλήγει εἰς ἀνταλλαγὴν ἐμπορευμάτων, τὸ δὲ νόμισμα δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ μέτρον καὶ μέσον τῆς ἀνταλλαγῆς : «Ὁ χρυσοῦς καὶ ὁ ἀργυρὸς ἐπελέγησαν ὡς ἐνδιάμεσα διὰ τὰς ἀνταλλαγάς, χάρις δὲ εἰς τὸν διεθνῆ ἀνταγωνισμὸν κατανέμονται μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν, κατὰ τρόπον προσαρμοζόμενον εἰς τὰς ἀνάγκας τούτων, ὡς αὐταὶ θὰ ὑπῆρχον, εἰς περίπτωσιν μὴ ὑπάρξεως χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ ἐὰν αἱ ἀνταλλαγαὶ ἐπραγματοποιούντο εἰς ἐμπορεύματα».

Κατὰ τὸν Ricardo εἶναι δυνατόν νὰ ἀφεθῇ ἐλευθέρᾳ ἡ διακίνησις τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἰδιωτῶν, διότι χάρις εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀνταγωνισμὸν, τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα καὶ ἐκεῖνα τῆς ὀλόκληρης εὐρίσκονται εἰς ἄρμονίαν.

Εἰς τὰς θεωρίας τοῦ Ricardo στηρίζεται καὶ ὁ δῆθεν νόμος περὶ ἀγορῶν ἢ διεξόδων τοῦ J. B. Say, βάσει τοῦ ὁποίου ἡ ὑπερπαραγωγὴ ἀγαθῶν εἶναι ἀδύνατος. Κατὰ τὴν ἀντίληψιν ταύτην, τὸ χρῆμα ἔχει προσωρινὸν χαρακτῆρα καὶ μετὰ τὴν διπλὴν πρᾶξιν, πώλησιν καὶ ἀγοράν, προκύπτει ὅτι λαμβάνει χώραν ἀνταλλαγὴ ἀγαθῶν μὲ ἕτερα ἀγαθὰ. Τὸ συμπέρασμα διὰ τὸν Say εἶναι ὅτι, ἐφόσον τὰ ἐμπορεύματα ἀγοράζονται μὲ ἄλλα ἐμπορεύματα, κάθε προϊόν θὰ εὔρη περισσοτέρους ἀγοραστὰς, ἐὰν τὰ ἄλλα προϊόντα αὐξηθῶν εἰς ποσότητα. Εἶναι πιθανὸν νὰ παρατηρηθῇ ὑπερπαραγωγὴ ἐνὸς προϊόντος, ἐξ ἐσφαλμένης ἐκτιμῆσεως τῆς καταστάσεως, ὑπερπαραγωγῇ ὅμως γενικῆς μορφῆς εἶναι ἀδύνατος.

Τὴν θεωρίαν περὶ οικονομικῆς ἰσορροπίας, χάρις εἰς τὴν μετακίνησιν τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, δηλαδὴ βάσει τοῦ σχήματος τῆς ποσοτικῆς θεωρίας τοῦ χρήματος, ὑπεστήριζαν πολλοὶ οικονομολόγοι, μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Εἶναι λίαν χαρακτηριστικὸν ὅτι ὁ Καθηγητὴς Gide ἐθεώρει τὴν ποσοτικὴν

θεωρίαν τοῦ χρήματος, ὡς σπουδαίαν ἀνακάλυψιν τοῦ Ricardo, ἐπὶ τῆς ὁποίας βασιζέται ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη : « Ἡ θεωρία αὕτη τῆς αὐτομάτου ρυθμίσεως τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, χάρις εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς ἀξίας τοῦ χρήματος, τὴν ὁποίαν διέκριναν ἤδη ὁ Hume καὶ ὁ Smith, εἶναι μία πρῶτης τάξεως ἀνακάλυψις, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη ἀπὸ ἐνὸς αἰῶνος ».

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

Ὁ ὑποφαινόμενος θεωρεῖται λίαν ἀυστηρὸς εἰς τὰς κρίσεις του, ἔναντι τῶν κλασικῶν καὶ γενικῶς ἔναντι τῆς ὀλότητος, σχεδόν, τῶν οἰκονομολόγων. Ἄς μοὶ ἐπιτραπῆ ὅμως νὰ ἐρωτήσω : ποία συμπεριφορὰ δικαιολογεῖται, ἔναντι μιᾶς ἐπιστήμης, βασιζομένης ἐπὶ ἕνα αἰῶνα καὶ πλέον, ἐπὶ τῆς ποσοτικῆς θεωρίας τοῦ χρήματος, ἡ ὁποία ὑποστηρίζει τὴν δυνατότητα οἰκονομικῆς ἰσορροπίας μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν, καίτοι ἡ πραγματικότης εἶναι ἀντίθετος ;

Βεβαίως ἡ αὔξησις τοῦ ἐν κυκλοφορίᾳ χρήματος τείνει νὰ προκαλέσῃ, ἄνοδον τιμῶν, οὐδέποτε ὅμως παρετηρήθη τοιαύτη ἄνοδος, ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ, ἀνάσχεσιν τῶν ἐξαγωγῶν καὶ αὔξησιν τῶν εἰσαγωγῶν, κατὰ τὰς περιόδους τῆς κυκλοφορίας μεταλλικοῦ χρήματος. Ἄλλωστε μία χώρα εἰς τὴν ὁποίαν θὰ σημειωθῆ αὔξησις τοῦ μεταλλικοῦ ἀποθέματος, ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ προβῆ εἰς ἐπενδύσεις, τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅσον καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ οὕτω μεγαλυτέρας ἀκόμη ἐξαγωγάς.

Τὸ παράδειγμα τῆς Μεγάλης Βρετανίας, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 19ου αἰῶνος εἶναι γνωστὸν καὶ ἐξόχως χαρακτηριστικόν. Τὸ εὐνοϊκὸν ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον τῆς χώρας ταύτης, ἐπέτρεψε μεγάλας ἐπενδύσεις εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὡς καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ χώρα αὕτη ἐβάδιζεν ἀπὸ ἐν ἐνεργητικὸν ὑπόλοιπον εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς λογαριασμοὺς, εἰς ἕτερον ἀκόμη μελαγύτερον καὶ ὄχι εἰς διαδοχὴν, ἀπὸ ἐν ἐνεργητικὸν ὑπόλοιπον, εἰς ἐν παθητικόν.

Διὰ τὰς χώρας εἰς τὰς ὁποίας παρετηρεῖτο ἔλλειμμα εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς λογαριασμοὺς, δὲν ἐπηκολούθει ἀλλαγὴ τῆς καταστάσεως, ἀλλὰ συνέχισις τῶν ἐλλειμμάτων. Μία ἐνδεχομένη μείωσις τοῦ ἐν κυκλοφορίᾳ χρήματος, ἐὰν μὲν εἶναι μικρά, οὐδὲως θὰ προκαλέσῃ μείωσιν τῶν τιμῶν καὶ αὔξησιν τῶν ἐξαγωγῶν. Ἐὰν πάλιν ἡ μείωσις τοῦ ἐν κυκλοφορίᾳ χρήματος εἶναι μεγάλη, εἰς τὴν οἰκονομίαν θὰ ἐκδηλωθοῦν τὰ γνωστά φαινόμενα τοῦ ἀντιπληθωρισμοῦ, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πτώσιν τῆς δραστηριότητος τοῦς οἰκονομίας.

Ἡ μελέτη τῆς ἐξελιζέως τῶν διαφόρων οἰκονομιῶν μαρτυρεῖ ὅτι αἱ χῶραι βαδίζουν συνεχῶς πρὸς τὴν ἰδίαν κατεύθυνσιν, ἐκτὸς ἐὰν μεσολάβησιν πολεμικὰ γεγονότα καὶ γενικώτεροι διαταραχαί. Οὕτω, ὅσαι χῶραι ἔχουν ἐνεργητικὰ ὑπόλοιπα, εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς λογαριασμοὺς, προχωροῦν εἰς ἀκόμη μεγαλύ-

τερα, αἱ δὲ χῶραι μὲ τὰ ἐλλείμματα περιπίπτουν εἰς κατάστασιν φαύλου κύκλου. Αἱ μὲν πλούσιαι καθίστανται πλουσιώτεροι, αἱ δὲ πτωχαί, πτωχότεραι.

Ἄλλὰ τὸ φαινόμενον τοῦτο διὰ νὰ γίνῃ πλήρως ἀντιληπτόν, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐξετάσωμεν τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν προϊόντων τῶν δύο κατηγοριῶν εἰς τὸ διεθνὲς ἐπίπεδον.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑ

Ἡ θεωρία τοῦ Ricardo περὶ διεθνούς ἐμπορίου, βασίζεται εἰς τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς, ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως μεταξὺ γεωργίας καὶ βιομηχανίας. Τοῦτο σημαίνει ὅτι, ἐὰν μία χώρα δύναται νὰ παράγῃ ἀγροτικά προϊόντα μὲ κόστος χαμηλότερον, ἔχει συμφέρον νὰ ἐπιδοθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν παραγωγὴν ταύτην καὶ νὰ ἀγοράσῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν τὰ ἀπαραίτητα πρὸς κατανάλωσιν βιομηχανικὰ προϊόντα.

Ἄλλ' ἡ ἀφομοίωσις τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς μὲ τὴν ἀγροτικὴν, ἀποτελεῖ μερίστην πλάνην. Μερικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὰς συνθήκας παραγωγῆς καὶ διαθέσεως τῶν προϊόντων, εἶναι ἀρκεταὶ νὰ ὑπογραμμίσουν τὴν μεγάλην σπουδαιότητά καὶ ὑπεροχὴν τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς.

Συνθήκαι παραγωγῆς. Αὗται εἰς τὴν βιομηχανίαν προσδιορίζονται ἀπὸ τὴν βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἐργοστάσιον λειτουργεῖ συνεχῶς καὶ ὑπὸ οἰασδήποτε καιρικῆς συνθήκας.

Εἰς τὴν γεωργίαν, αἱ καιρικαὶ συνθήκαι καὶ αἱ ἰδιοτροπίαί τῆς φύσεως, ἔχουν ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς πορείας τῶν καλλιεργειῶν. Ἡ ξηρασία καὶ αἱ πολλὰ βροχὰ ἀποτελοῦν ἐμπόδια εἰς τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν, ὅχι ὁμῶς καὶ διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ἐργοστασίων. Αἱ παρατηρήσεις αὗται ἀρκοῦν διὰ νὰ καταφανῇ ἡ βασικὴ διαφορὰ, εἰς τὰς συνθήκας παραγωγῆς, μεταξὺ γεωργίας καὶ βιομηχανίας.

Διάθεσις προϊόντων. Τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα δὲν εἶναι φθαρτὰ καὶ μεταφέρονται εὐκόλως εἰς μακρινὰς ἀποστάσεις. Δὲν δύναται νὰ συμβῇ τὸ ἴδιον καὶ δι' ὅλα τὰ ἀγροτικά προϊόντα.

Τέλος, ἡ ἐλαστικότητα τῆς ζήτησεως, διὰ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα εἶναι ἀξιόλογος, πολὺ δὲ μικρὰ διὰ τὰ ἀγροτικά προϊόντα, τὰ ὁποῖα ἀποτείνονται εἰς βασικὰς ἀνάγκας, ὁ κορεσμὸς τῶν ὁποίων ἐπέρχεται ταχέως. Ἐὰν μειωθῇ ἐπὶ παραδείγματι, ἡ τιμὴ τοῦ ἄρτου κατὰ τὸ ἥμισυ, ἀσφαλῶς δὲν πρόκειται νὰ διπλασιασθῇ ἡ κατανάλωσις. Ἀντιθέτως, μείωσις τῆς τιμῆς ἑνὸς βιομηχανικοῦ προϊόντος κατὰ τὸ ἥμισυ, δύναται νὰ αὐξήσῃ τὴν κατανάλωσιν εἰς τὸ διπλάσιον, ἴσως καὶ περισσύτερον. Ἄλλὰ καὶ ἡ εἰσοδηματικὴ ἐλαστικότης δὲν εἶναι ἡ ἴδια, διὰ τὰ γεωργικὰ καὶ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἡ αὐξήσις

τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἀτόμου προκαλεῖ κυρίως αὐξήσιν τῆς ζήτησεως βιομηχανικῶν ἀγαθῶν.

Εἶναι δυνατὸν νὰ πιστευθῇ ὅτι τὴν πραγματικότητά ταύτην ἠγγόει ὁ Ricardo καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνοι οἰκονομολόγοι, οἱ ὁποῖοι ὑπεστήριζον, μετὰ τόσου φανατισμοῦ τὴν θεωρίαν τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου : Ἀσφαλῶς ὄχι. Εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ricardo συναντῶμεν τὰς ἀκολούθους σκέψεις : « Ἡ φύσις περιόρισε τὰ μεγέθη τῶν κεφαλαίων, τὰ ὅποια, δύνανται, εἰς μίαν ἐποχὴν, νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἐπικερδῶς εἰς τὴν γεωργίαν, ἀλλὰ δὲν ἔθεσεν ὄρια διὰ τὰ κεφάλαια τὰ ὅποια δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ νὰ μᾶς προμηθεύσουν χρήσιμα πράγματα διὰ τὴν ὑπαρξίν μας καὶ διὰ τὸν καλλωπισμὸν μας».

Πῶς τότε δικαιολογεῖται ἡ ἀφομοίωσις τῆς βιομηχανικῆς καὶ γεωργικῆς παραγωγῆς, εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου : Ἀπλῶστα, διότι τοῦτο ἀπῆλθε τὸ συμφέρον τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἡ ὁποία εὕρισκετο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα. Ἐχομεν τὴν ὁμολογίαν τοῦ Ἄλ. Μάρσαλ, ὁ ὁποῖος γράφει ὅτι τὸ συμφέρον τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἐξυπηρετεῖτο καλλίτερον διὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Κατὰ συνέπειαν, ἐὰν εἶς Ἕλληλος οἰκονομολόγος δὲν κατεπιλέξει τὰς θεωρίας περὶ τελωνιακοῦ προστατευτισμοῦ καὶ ἀνεγνώριζεν ὅτι δι' ὠρισμένας χώρας τὸ μέτρον τοῦτο ἐδικαιολογεῖτο καὶ ἐνεφάνιζε πλεονεκτήματα, ἐπεκρίνετο δι' ἔλλειψιν πατριωτισμοῦ ἔναντι τῆς χώρας του.

Αὕτη ἦτο ἡ σοβαρότης καὶ ἡ εὐκρίνεια τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης. Δυστυχῶς, αἱ σαθραὶ αὗται ἀντιλήψεις περὶ οἰκονομικῆς ἐλευθερίας ἐφθασαν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας καὶ ὑποστηρίζονται ἐκ μέρους μερικῶν οἰκονομολόγων, μὲ διαφόρους παραδόξους θεωρίας. Ἄς ἐξετάσωμεν μίαν ἐξ αὐτῶν.

Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΙ ΠΕΡΙ ΑΕΡΙΩΝ ΘΕΩΡΙΑΙ

Μερικοὶ οἰκονομολόγοι, ἐνθερμοὶ ὑπαδῶι τῆς φιλελευθέρου οἰκονομικῆς Σχολῆς, δὲν ἠρέκθησαν εἰς τὸν μηχανισμόν τῶν τιμῶν, διὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας εἰς τὴν οἰκονομικὴν διαδικασίαν, ἀλλὰ προσέφυγον εἰς τὴν θεωρίαν περὶ ἀερίων, διὰ νὰ ἀντλήσουν ἐκ ταύτης ἐπιχειρήματα, ὑπὲρ τῶν ἀπόψεών των.

Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, εἰς ἓν δοχεῖον περιέχον ἄερια, ἐξασφαλίζεται ἰσορροπία, ἰσοθερμία καὶ καταμερισμός, λόγῳ τῆς ἀνάου κινήσεως τῶν μορίων. Τὰ διάφορα μέρη, κινουῦνται ἐλευθέρως πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις, οὕτω δὲ ἐξασφαλίζεται ἰσορροπία καὶ ἡ ἰδία θερμότης εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ δοχείου.

Κατ' ἀναλογίαν, ἐὰν τὰ ἄτομα ἀρεθοῦν νὰ κινήθωσιν ἐλευθέρως καὶ κατὰ

βούλησιν, ἐκ τοῦ φαινομενικοῦ χάους θὰ προκύψῃ μία θαυμασία οἰκονομικὴ ἰσορροπία.

«Ἡ οἰκονομικὴ πραγματικότης, γράφει ὁ κ. J. Rueff, λαμβανομένη εἰς τὸ σύνολον, παρουσιάζει τὴν εἰκόνα μιᾶς μεγαλειώδους πλοκῆς, ἀπείρων δραστηριοτήτων, αἱ ὅποια ἀναπτύσσονται ἀνεξαρτήτως αἱ μὲν ἀπὸ τὰς δέ, κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκάστη γραμμὴν. Κάθε ἄτομον ὀδηγούμενον ἀπὸ τὰς κλίσεις του καὶ τὰς ἐπιθυμίας του, κατευθύνεται ἐντὺς ἐνὸς διαστήματος χωρὶς ὄρια τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων καὶ μὲ τὸ αἶσθημα ὅτι ἔχει ἐλευθέρως ἐκλέξει τὴν ὁδὸν του. Αἱ ἀτομικαὶ διαδρομαὶ ἀναμειγνύονται οὕτω, ἐντὸς μιᾶς ἀταξίας, εἰς τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι καταλήγει ὁ ἀτομικισμὸς τῶν κινήτρων, τὰ ὅποια ὀδηγοῦν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν καθημερινὸν προσχνατολισμὸν τῆς ζωῆς».

«Καὶ ὅμως, ἐὰν παύσωμεν νὰ ἐξετάζωμεν χωριστὰ τὰ ἄτομα, ἐὰν λησμονήσωμεν τὴν γνῶσιν τὴν ὁποίαν ἔχομεν διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῶν πράξεων, διὰ νὰ μελετήσωμεν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ διὰ τῆς παρατηρήσεως τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ ὁλοκλήρου τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἐκπλαγῶμεν ἐνώπιον τῆς θαυμασίας ἰσορροπίας ἢ ὁποῖα ἀνακύπτει».

Οὕτω, ἐὰν τὰ ἀνθρώπινα μῦρια, ἐνεργοῦν ἐλευθέρως, ὅπως τὰ μῦρια τῶν ἀερίων καὶ καθοδηγοῦνται μόνον ἀπὸ τὰς κλίσεις των καὶ τὰ συμφέροντά των, τελικῶς ἐξασφαλίζεται ἡ ἀπαραίτητος οἰκονομικὴ ἰσορροπία. Ἄλλὰ τὸ κακὸν εἶναι ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀερίων, ἡ ἰσορροπία εἶναι τόσον βεβαία, ὥστε ὁ Maxwell λέγει ὅτι μόνον ἡ παρέμβασις ἐνὸς διαβόλου δύναται νὰ ἀποτρέψῃ τὴν ἰσοθερμίαν καὶ τὴν ἰσορροπίαν.

Κατὰ τοὺς οἰκονομολόγους τῆς νέας ταύτης Σχολῆς, εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν ὁ διάβολος αὐτὸς ὑπάρχει καὶ παρεμποδίζει τὴν ἰσορροπίαν. Ὀνομάζεται ὀργάνωσις ἐργατικὴ, ἐργοδοτικὴ, οἰκονομικὴ ἔνωσις κ.λπ. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς μεταξὺ τῶν δύο πολέμων ἀνεφάνη τὸ δόγμα τοῦ νεο - φιλελευθερισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐξήτει ἀπὸ τὸ Κράτος νὰ διαλύσῃ ὅλας τὰς ὀργανώσεις, ὥστε νὰ ὑπάρχουν μόνον ἄτομα, τὰ ὅποια κινούμενα ἐλευθέρως, θὰ ἐξασφαλίσουν τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν.

Περὶ τὸν νὰ λεχθῇ ὅτι πρόκειται περὶ ἀντιλήψεων ἐκτὸς τῆς οἰκονομικῆς πραγματικότητος. Ἡ ἐξέλιξις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς ἐδημιούργησε τὴν ἀνάγκην τῶν διαφόρων ὀργανώσεων. Πλέον τούτου, τὰ ἄτομα δὲν κινοῦνται, κατὰ τύχην καὶ πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις, ὥστε νὰ προκληθοῦν πράξεις συμψηφισμοῦ καὶ νὰ ἐξασφαλισθῇ οἰκονομικὴ ἰσορροπία. Δύο παραδείγματα μόνον ἀρκοῦν. Μία τράπεζα λειτουργεῖ κανονικῶς, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν πράξεις συμψηφισμοῦ, δηλαδὴ καταθέσεις καὶ ἀναλήψεις, τοποθετήσεις καὶ εἰσπράξεις. Ἐὰν ὅμως τὸ κῦρος τῆς Τραπεζῆς συζητηθῇ εἰς μίαν περίοδον, τότε θὰ ὑπάρξουν μόνον ἀναλήψεις καὶ ὄχι καταθέσεις. Ποῖος καταθέτει τὰ χρήματά του εἰς Τράπεζαν ἀπειλουμένην μὲ πτώσιν ; Ἡ ἰσορροπία ὅμως ἀπαιτεῖ τοῦτο, δηλαδὴ ἀπαιτεῖ τὸ ἀδύνατον.

Εἰς τὸ κατὰ στρωμα ἑνὸς πλοίου, καλῶς ἐχόντων τῶν καιρικῶν συνθηκῶν, τὰ ἄτομα κινοῦνται πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις καὶ ἀπὸ τὸν τυχαῖον καταμερισμὸν, ἐξασφαλίζεται ἡ ἰσορροπία τοῦ πλοίου. Ἐὰν ὅμως ἐκτραπῆ μία θύελλα, ὅλοι σπεύδουν πρὸς τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου ἢ ὁποῖα προστατεύεται ἀπὸ τὴν βροχὴν. Ἡ συγκέντρωσις ὅμως ὄλων τῶν ἀτόμων εἰς μίαν πλευρὰν, ἐπιφέρει τὴν ἀνατροπὴν τοῦ πλοίου. Πλεῖστα ὅσα ναυτικὰ ἀτυχήματα ἔλαβον χώραν ἐξ αἰτίας τοῦ φαινομένου αὐτοῦ.

Τὰ πράγματα εἶναι τόσον σαφεῖ, ὥστε ἀποτελεῖ παραδοξολογίαν ἡ παρομοίωσις τῶν ἀνθρώπων μὲ τὰ μόρια τῶν ἀερίων. Ἐπομένως καὶ ἡ θεωρία αὕτη περὶ οἰκονομικῆς ἰσορροπίας οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὴν οἰκονομικὴν πραγματικότητα. Τέλος καὶ αἱ θεωρίαι τοῦ L. Walras, περὶ ἰσορροπίας, εἶναι τελείως ἀβάσιμοι. Πρόκειται περὶ ἑνὸς ὑποδείγματος, ἑνὸς συστήματος ἐξισώσεων, βασιζόμενον εἰς ὀρισμέναις προϋποθέσεις.

Διὰ τὴν λύσιν τοῦ συστήματος ἐξισώσεων, ὁ Walras δέχεται τὴν ὑπόθεσιν τῆς μετατοπίσεως τῶν ἐπιχειρηματιῶν, ἀπὸ τὰς οἰκονομικὰς δραστηριότητας, εἰς τὰς ὁποίας προκύπτουν ζημίαι, πρὸς ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἐργάζονται μὲ κέρδος. Εἰς τὴν ἐξίσωσιν τοῦ ὑποδείγματος, τὸ φαινόμενον τοῦτο λαμβάνει χώραν ἀμέσως καὶ ἄνευ δυσχερειῶν. Εἰς τὴν πραγματικότητα, πόσος χρόνος ἀπαιτεῖται; Εἶναι ἄλλωστε βέβαιον ὅτι ὑπάρχουν δραστηριότητες ἐπικερδεῖς; Δεχθῶμεν ὅτι ὑπάρχει ὑπερπαραγωγή εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἔλλειψις ἀγαθῶν εἰς τὴν βιομηχανίαν ἢ καὶ ἀντιθέτως. Πῶς θὰ γίνῃ ἡ μετὰβασις ἀπὸ τὴν μίαν δραστηριότητα εἰς τὴν ἄλλην; Ὁ σίδηρος δὲν μετατρέπεται εὐκόλως εἰς σίτον, ἀλλ' οὔτε ὁ σίτος εἰς σίδηρον. Εἰς τὸ σύστημα ἐξισώσεων τοῦ Walras τὰ πάντα εἶναι δυνατὰ, ὅχι ὅμως καὶ εἰς τὴν σκληρὰν πραγματικότητα.

Αἱ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΙ ΚΑΙ Ἡ Οἰκονομικὴ Πραγματικότης

Ἡ προηγουμένη ἀνάλυσις διαφόρων θεωριῶν δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη δυσκόλως δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὸν τίτλον τῆς. Ἀντικείμενον τῆς ἐπιστήμης ταύτης εἶναι τὰ γεγονότα καὶ αἱ ἐκδηλώσεις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, διὰ τὴν πλοκὴν τῶν ὁποίων εἶναι ἀπαραίτητον νὰ παρασχεθῇ μία σαφὴς καὶ ἱκανοποιητικὴ ἐξήγησις. Μετὰ τὴν ἐξήγησιν, δύνανται νὰ ἐπακολουθήσουν προτάσεις λήψεως διαφόρων μέτρων, πρὸς βελτίωσιν τῆς διαβιώσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν διαφόρων χωρῶν.

Ἐφ' ὅσον ὅμως αἱ οἰκονομικαὶ θεωρίαι εὐρίσκονται μακρὰν τῆς πραγματικότητος, φυσικὸν εἶναι καὶ τὰ λαμβανόμενα μέτρα νὰ εἶναι ἐσφαλμένα. Καθ' ὅλον τὸν 19ον αἰῶνα, αἱ ἐπικρατοῦσαι θεωρίαι ἦσαν ἐκεῖναι τῆς αὐτομάτου οἰκονομικῆς ἰσορροπίας, χάρις εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἐλευθερίας, εἰς τὰ τῆς παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς ἀγαθῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν. Ἐν τούτοις,

αί οικονομικαί διακυμάνσεις διεδέχοντο ἢ μία τὴν ἄλλην, μικρᾶς δὲ διαρκείας καὶ σπάνιαι ἦσαν αἱ περίοδοι τῆς οικονομικῆς ἰσορροπίας.

Μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον, κατεβλήθησαν συστηματικαί προσπάθειαι πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ σταθεροποίησιν τῶν διαφόρων νομισμάτων. Μάλιστα, ἐπειδὴ παρατηρεῖτο σπάνις χρυσοῦ, ἐφηρμόσθη τὸ σύστημα τοῦ συναλλαγματικοῦ κανόνος. Δηλαδή ἀντὶ καλύμματος εἰς χρυσόν, ἔγιναν δεκτὰ καλύμματα εἰς συνάλλαγμα, μέτρον τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς μεγάλης κρίσεως τοῦ 1929.

Ἐν τούτοις, ἔθεωρεῖτο ὅτι ἡ κατάργησις τῶν περιορισμῶν εἰς τὰς διεθνεῖς συναλλαγὰς καὶ ἡ σταθεροποίησις τῶν νομισμάτων, ἔστω καὶ διὰ τῆς μεθόδου τοῦ συναλλαγματικοῦ κανόνος, ἦσαν δύο μέτρα ἐπαρκῆ, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἰσορροπίας εἰς τὴν διεθνή οικονομίαν. Δυστυχῶς, αἱ ἐλπίδες αὗται διεψεύσθησαν παταγωδῶς καὶ ὁ κόσμος ὑπέστη τὰς συνεπείας τῆς μεγάλης κρίσεως 1929-1933. Ἐκατομμύρια ἀνθρώπων ἀπώλεσαν τὰς ἐργασίας των καὶ πλεῖστοι ἐπιχειρήσεις κατέρρευσαν. Εἰς τὴν Γερμανίαν οἱ ἄνεργοι ἔφθασαν εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια, τὴν κατάστασιν δὲ ταύτην ἐξεμεταλλεύθη ὁ Χίτλερ καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχὴν. Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις εἶναι ὅτι ἡ μεγάλη οικονομικὴ κρίσις διηκόλυε τὴν ἄνοδον τοῦ Ναζισμοῦ εἰς τὴν ἐξουσίαν, τὸ καθεστῶς δὲ τοῦτο ὤθησεν εἰς τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον, τὰ διάφορα μέτρα πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς διεθνοῦς οικονομίας ἀπεδείχθησαν ἀνεπαρκῆ. Εἰς τὴν διάσκεψιν τοῦ Bretton-Woods, κατὰ τὸ ἔτος 1944 ἀπεφασίσθη ἡ ἴδρυσις τοῦ Διεθνοῦς Νομισματικοῦ Ταμείου καὶ τῆς Διεθνοῦς Τραπεζῆς Ἀνασυγκροτήσεως. Ἐπιστεύθη καὶ πάλιν ὅτι ἡ διεθνὴς οἰκονομία θὰ λειτουργήσῃ κανονικῶς, ἀρκεῖ νὰ καταβληθῇ προσπάθεια ἀπελευθερώσεως τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, παραλλήλως δὲ τὸ Δ.Ν.Τ. νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν νομισματικὴν σταθερότητα τῶν διαφόρων χωρῶν, ἡ δὲ Διεθνὴς Τράπεζα νὰ ἐνισχύσῃ, διὰ δανείων τὰς ἐχούσας ἀνάγκην χώρας.

Ἡ μέχρι τοῦδε ἐξέλιξις δεικνύει σαφῶς, ὅτι ἡ διεθνὴς οἰκονομία δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ βάσει τοῦ ἀνωτέρω σχήματος. Αὕτη λειτουργεῖ κατὰ τρόπον ὅστις φέρει εἰς ἀδιέξοδον τὰς πτωχὰς καὶ ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας. Αἱ διεθνεῖς ἀνταλλαγαὶ ἐπιδρῶν κατὰ τρόπον σωρευτικόν, πρὸς δύο ἀντιθέτους κατευθύνσεις καὶ τὰς μὲν πλουσίας χώρας τὰς καθιστοῦν πλουσιωτέρας, τὰς δὲ πτωχὰς πτωχοτέρας ἢ ἂν μὴ πτωχοτέρας τὰς διατηροῦν εἰς κατάστασιν στασιμότητος.

Ἡ Διεθνὴς Τράπεζα Ἀνασυγκροτήσεως, καθὼς καὶ ὅλαι αἱ προηγμένααι χώραι ἐνισχύουν οικονομικῶς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν καὶ τὰς ὑπαναπτύκτους, τὸ χάσμα ὅμως διευρύνεται, ἀντὶ νὰ σμικρυνθῇ. Αἱ χώραι τῆς κατηγορίας ταύτης στενάζουσι ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἐξωτερικοῦ χρέους, δανεῖζονται δὲ συνεχῶς μεγαλύτερα ποσά, διὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰ τοκοχρεωλύσια.

Ἐκθεσιν τῆς Διεθνoῦς Τραπεζῆς πληροφοροῦμεθα ὅτι 79 χῶραι, τῆς κατηγορίας ὑπὸ ἀνάπτυξιν, ἔχουν ἐξωτερικὰς ὑποχρεώσεις ἀνερχομένης εἰς 47,5 δισεκατ. δολλαρίων. Κατὰ τὸ 1961 αἱ ὑφειλαὶ τῶν ἐν λόγω χωρῶν ἀνήρχοντο εἰς τὸ ποσὸν τῶν 22 δισεκατ. δολλαρίων. Προκύπτει ὅθεν, ὅτι μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου αἱ ὑποχρεώσεις αὐξάνουν συνεχῶς. Ἀλλὰ πῶς ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενον τοῦτο ; Ποῖα τὰ αἷτια ;

ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΩΝ ΥΠΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΝ ΧΩΡΩΝ

Αἱ χῶραι αὗται στεροῦνται ἀξιολόγου βιομηχανίας καὶ ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὴν παραγωγὴν πρώτων ὑλῶν καὶ ἀγροτικῶν προϊόντων, εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ὁποίων προβαίνουν μὲ βιομηχανικὰ προϊόντα. Τὸ ἐμπόριον ὅμως τοῦτο εἶναι ἄνισον. Ἡ γεωργικὴ χώρα δίδει τὸ προϊόν πολλῶν ἐργατῶν, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὸ προϊόν ἑνὸς μόνον ἐργάτου. Πλέον τούτου, τὰ προϊόντα τῆς γῆς τείνουσιν συνεχῶς πρὸς μείωσιν τῆς τιμῆς των ἢ ἐὰν ἀνέρχωνται, ἢ αὐξήσιν τῆς τιμῆς εἶναι πολὺ μικρά, ἐν συγκρίσει μὲ τὴν ἀνοδὸν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων. Ἡ σύγκρισις τῶν ὄρων ἐμπορίου μαρτυρεῖ τὴν ἀδικίαν τὴν ὁποίαν ὑφίστανται αἱ χῶραι αἱ ὁποῖαι πωλοῦν γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἀγοράζουσιν βιομηχανικά.

Παρατηρεῖται ἄλλωστε καὶ τὸ φαινόμενον τῆς προστασίας τὰς γεωργίας εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας, ὡς καὶ ἡ χρῆσις συνθετικῶν ὑλῶν, εἰς πολλὰς οἰκονομικὰς δραστηριότητας. Τέλος, ὑπενθυμίζομεν ὅτι ἡ ἐλαστικότης τῆς ζήτησεως εἶναι ἀναξία λόγου, διὰ τὰ γεωργικὰ προϊόντα. Ἡ μείωσις τῆς τιμῆς τοῦ ἀγροτικοῦ προϊόντος, μικρὰν αὐξήσιν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ, εἰς τὴν ζήτησίν του. Τὸ ἴδιον παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος τοῦ καταναλωτοῦ. Ἀντιθέως, διὰ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα, τόσον ἡ μείωσις τῆς τιμῆς, ὅσον καὶ ἡ αὐξήσις τοῦ εἰσοδήματος τοῦ καταναλωτοῦ, προκαλοῦν αὐξήσιν τῆς ζήτησεως.

Οὗτοι εἶναι μερικοὶ λόγοι, μεταξύ ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ἐξηγοῦν τὴν δυσχερῆ θέσιν τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν. Ἡ ἐλλείψις τῶν ἀπαραιτήτων γνώσεων ἔχει ἐπίσης ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξελιξέως τῆς οἰκονομίας μιᾶς χώρας. Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις εἶναι ἐξόχως δυσχερῆς, ἄνευ τῆς χαράξεως μιᾶς ὀρθολογικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἀνταποκρινομένης εἰς τὴν θέσιν τῆς οἰκονομίας καὶ ἄνευ τῶν καταλλήλων ἐπιχειρηματικῶν καὶ γενικῶς τεχνικῶν γνώσεων τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡέραν τούτου, ἡ πληθυσμιακὴ ἐκρηξις ἢ ὁποῖα σημειοῦται εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, δυσχεραίνει περισσύτερον τὴν ὅλην κατάστασιν. Μὲ μίαν αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος κατὰ 5% ἐτησίως, ἐλαχίστη εἶναι ἡ βελτίωσις ὅταν ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ ἐγγίξῃ εἰς τὰ 3% ἐτησίως. Ἄλλωστε τὸ κατὰ κεφαλὴν ἐθνικὸν εἰσόδημα εἶναι λίαν χαμηλόν. Εἰς τὰς Ἰνδίας, ἐπὶ παρ-

δείγματι, τὸ κατὰ κεφαλὴν ἔθνικὸν εἰσόδημα ἀνέρχεται εἰς 75 δολ. ἑτησίως. Ἡ δημογραφικὴ αὐξήσις εἶναι μεγίστη, αἱ ἐξωτερικαὶ δὲ ὑποχρεώσεις τῆς χώρας ταύτης ἀυξάνουν συνεχῶς καὶ ὀδηγοῦν εἰς οἰκονομικὸν ἀδιέξοδον.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΚΦΡΑΖΟΜΕΝΟΝ ΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΛΑ

Ἄναφορικῶς μὲ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν, παρατηρεῖται καὶ μίῃ ἄλλῃ πλάνῃ. Ὡς εἶναι γνωστόν, τὸ ἔθνικὸν εἰσόδημα ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς κατηγορίας : τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν, τὴν δευτερογενῆ καὶ τὴν τριτογενῆ ἢ τὰς λεγομένας ὑπηρεσίας. Αἱ δύο πρῶται κατηγορίαι ἀντιπροσωπεύουν ὑλικά ἀγαθὰ, ἡ δὲ τρίτη, ὑπηρεσίας. Ἀναμφιβόλως, διὰ τὴν λειτουργίαν μιᾶς οἰκονομίας, αἱ ὑπηρεσίαι εἶναι ἀπαραίτητοι, ὑπάρχει ὅμως μία κανονικὴ ἀναλογία, μεταξὺ ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, ἡ ὁποία δύναται νὰ προσδιορισθῇ ἐκ τοῦ βαθμοῦ ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας. Ἐξυπακούεται ὅτι εἰς μίαν οἰκονομίαν ἀνεπτυγμένην, παρατηρεῖται αὐξήσις τῶν ὑπηρεσιῶν, ἀλλ' ἡ κατάστασις αὕτη οὐδὲν μειονέκτημα ἐμφανίζει, ἐὰν ἡ οἰκονομία ἐξασφαλίζῃ τὴν ἐξισορρόπησιν τῶν τρεχουσῶν συναλλαγῶν τῆς.

Διάφορος εἶναι ἡ κατάστασις τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν, ὅταν αἱ ὑπηρεσίαι καλύπτουν σοβαρὸν ποσοστὸν τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, ἥτοι 50% καὶ πλεόν. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἡ δῆθεν αὐξήσις τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος εἶναι φαινομενικὴ καὶ ἀντιπροσωπεύει χρηματικὰ σύμβολα καὶ ὄχι πραγματικὸν πλοῦτον.

Ἐὰν εἰς μίαν οἰκονομίαν ἡ κανονικὴ ἀναλογία διὰ τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἀπαραιτήτων ὑπηρεσιῶν εἶναι ἡ ἀκόλουθος : Διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀσχολοῦνται 800 ἄτομα, διὰ τὴν παροχὴν δὲ τῶν ὑπηρεσιῶν 200. Ὅλοι αἱ ὑπηρεσίαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῆς κρατικῆς μηχανῆς καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν πολιτῶν. Ἐὰν ὅμως εἰς μίαν περίοδον αὐξηθῶν αἱ ὑπηρεσίαι, εἰς βᾶρος τῆς παραγωγῆς ἀγαθῶν καὶ ἡ ἀναλογία μεταβληθῇ εἰς 300 ἄτομα διὰ τὰς ὑπηρεσίας καὶ μόνον 700 διὰ τὴν παραγωγὴν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ὑπάρκει κίνδυνος νὰ ἐμφανισθῇ σπάνις ὑλικῶν ἀγαθῶν.

Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἡ ζήτησις ἱκανοποιεῖται διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν εἰσαγωγῶν, τοῦτο ὅμως καταλήγει εἰς ἔλλειμμα εἰς τὰς τρεχούσας συναλλαγὰς, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν μείωσιν τοῦ ἀποθέματος χρυσοῦ καὶ συναλλάγματος ἢ τὸν δανεισμὸν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἐὰν πρόκειται περὶ μιᾶς χώρας ἀνεπτυγμένης καὶ τὸ φαινόμενον εἶναι παροδικόν, ἡ κατάστασις θὰ μεταβληθῇ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν, τὸ φαινόμενον εἶναι μονίμου διαικείας. Αἱ χώραι αὗται ἔχουν συνεχῶς μεγαλυτέρας εἰσαγωγὰς ἀπὸ τὰς ἐξαγωγὰς καὶ

τά έλλείμματα εἰς τὰς τρεχούσας συναλλαγὰς ἀποτελοῦν μόνιμον φαινόμενον. Τοῦτο δὲ καταλήγει εἰς τὴν διόγκωσιν τῶν ὑποχρεώσεων πρὸς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἰπὸ τοιαύτας συνθήκας, ἡ δῆθεν αὐξήσις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος εἶναι φαινομενικὴ καὶ ἀντιπροσωπεύει χρηματικὰ σύμβολα, χρήματα εἰς ἐθνικὸν νόμισμα. Ἡ ὅλη κατάστασις εἶναι νοσηρὰ, οὐδεμία δὲ πραγματικὴ πρόοδος καὶ ἀνάπτυξις συντελεῖται. Βεβαίως ἡ προσοχὴ τῶν Κυβερνήσεων συγκεντροῦται εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ τοῦτο θεωρεῖται κατόρθωμα, πρόκειται ὁμως περὶ πλάνης. Μάλιστα εἰς μερικὰς χώρας καταβάλλεται προσπάθεια καταπολεμήσεως τῆς ἀνεργίας, διὰ τῆς δημιουργίας ὑπηρεσιῶν καὶ γενικῶς ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων. Ἡ μέθοδος αὕτη αὐξάνει τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα τῆς κατηγορίας ὑπηρεσιῶν καὶ ἐπιφέρει διόγκωσιν τοῦ συνολικοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ὁδηγεῖ ὁμως εἰς τὴν δημιουργίαν ὑποχρεώσεων πρὸς τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ αὐξήσις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἀποτελεῖ πραγματικὸν ἀποκρημα, μόνον ἐὰν ἡ χώρα ἐξασφαλίσῃ σχετικὴν ἰσορροπίαν εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς τῆς λογαριασμοὺς. Ἄλλως πρόκειται περὶ μιᾶς νοσηρᾶς καταστάσεως καὶ μιᾶς αὐταπάτης, τοῦτο δὲ ἀκριβῶς συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας. Εἶναι ἀμόμη μία κατάστασις, ἡ ὁποία δὲν τιμᾷ τὴν οἰκονομικὴν ἐπιστήμην.

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Τὸ οἰκονομικὸν σύστημα τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου, τὸ σύστημα τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως λειτουργεῖ κατὰ τρόπον ἐλαττωματικόν, κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ εἰς τὴν ὑπερπαραγωγὴν καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν κρίσιν. Ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη κατεσκεύασε πολλὰς θεωρίας περὶ οἰκονομικῆς ἰσορροπίας, τὰ γεγονότα ὁμως εἶναι ἀτίθασα καὶ ἀρνοῦνται νὰ συμμορφωθοῦν μὲ ταύτα.

Ἐὰν συγκεντρώσωμεν τὴν προσοχὴν μας εἰς τὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα τῶν ἀνθρώπων, παρατηροῦμεν ὅτι ἕκαστος ἐξ αὐτῶν προσφέρει ἄγαθὰ, εἰς τὰ ὁποῖα συμπεριλαμβάνονται καὶ αἱ ὑπηρεσίαι, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἕτερα τοιαῦτα, ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν του. Ἡ προσφορὰ καὶ ἡ ζήτησις πραγματοποιοῦνται διὰ τῆς παρεμβάσεως τοῦ χρήματος, δηλαδὴ τοῦ νομίσματος.

Ὡς εἶναι γνωστόν, αἱ τρεῖς βασικαὶ λειτουργίαι τοῦ νομίσματος εἶναι : μέτρον ἀξίας, μέσον ἀνταλλαγῆς καὶ ἀπόθεμα ἀξίας. Ἡ τρίτη λειτουργία εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία δημιουργεῖ ὅλας τὰς δυσχερείας εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν.

Πράγματι, διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ οἰκονομικὴ ἰσορροπία, εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως ἡ ζήτησις εἶναι ἀνάλογος μὲ τὴν προσφορὰν ἀγαθῶν. Ἐὰν ὑπάρχῃ προσφορὰ 100 νομισματικῶν μονάδων καὶ ζήτησις μόνον 90, ἡ ἰσορροπία εἶναι

ἀδύνατος. Τοῦτο ἀκριβῶς συμβαίνει εἰς τὴν πραγματικότητα, διότι μέρος τοῦ νομίσματος παρακρατεῖται ὡς ἀπόθεμα ἀξίας.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἰσορροπίας ἀπαιτεῖται ἀνάλογος αὐξήσις τοῦ νομίσματος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ αὐξηθῇ ἡ ζήτησις καὶ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν προσφορὰν. Ἐὰν ρίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων, διαπιστοῦμεν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων στεναίξει καὶ διαμαρτύρεται διὰ τὴν ἔλλειψιν χρήματος. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἔκφρασις τοῦ Βιργιλίου : *auri sacra fames!*

Ἡ οἰκονομία ἐξελίσεται ἱκανοποιητικῶς, μόνον κατὰ τὰς περιόδους αὐξήσεως τοῦ χρήματος. Ἀπὸ τῆς περιόδου χρησιμοποίησεως τῶν πολυτίμων μετάλλων ὡς χρήματος, παρατηρεῖται ὅτι κάθε αὐξήσις τῆς παραγωγῆς χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐξασφαλίζει τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν.

Ὑποστηρίζεται βεβαίως ὅτι τὸ ἀπόθεμα ἀξίας δὲν παραμένει εἰς κατάστασιν ἀποθησαυρίσεως, ἀλλ' ἔχει τὴν μορφήν ἀποταμιώσεως καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν οἰκονομίαν, χάρις εἰς τὴν μέθοδον τῶν ἐπενδύσεων. Ἡ παρατήρησις εἶναι ὀρθή, ἀλλ' ἐπένδυσις σημαίνει αὐξήσιν τῆς ζήτησεως εἰς πρῶτον χρόνον καὶ μετέπειτα αὐξήσιν τῆς προσφορᾶς, ὅταν ἀρχίσῃ ἡ λειτουργία τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἄλλωστε αἱ ἐπενδύσεις προσδιορίζονται ἀπὸ τὴν πρόβλεψιν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομίας καὶ δὲν ἔχουν αὐτόματον χαρακτῆρα. Τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν διαταραχὴν καὶ ἀνισορροπίαν μεταξὺ τῶν διαφόρων τομέων τῆς οἰκονομίας.

Ἡ γενικὴ τάσις τῆς οἰκονομίας τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου εἶναι ἡ δημιουργία ὑπερπαραγωγῆς ἀγαθῶν. Ἰσορροπία ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς συνεχοῦς ἐπεκτάσεως καὶ διευρύνσεως τῆς ἀγορᾶς. Ὅπως τὸ ποδήλατον ἐξασφαλίζει τὴν ἰσορροπίαν του διὰ τῆς συνεχοῦς κινήσεως πρὸς τὰ ἐμπρός, κατ' ἀναλογίαν καὶ ἡ οἰκονομία ἔχει ἀνάγκην συνεχοῦς ἐπεκτάσεως.

Πολλοὶ εἶναι οἱ παράγοντες, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν, οἱ κυριώτεροι ὅμως ἐξ αὐτῶν εἶναι οἱ ἀκόλουθοι :

1. Αὐξήσις τοῦ ἐν κυκλοφορίᾳ χρήματος. Διὰ τὴν διεθνή οἰκονομίαν αὐξήσις τῆς παραγωγῆς χρυσοῦ.
2. Ἀμυντικαὶ δαπάναι πάσης φύσεως. Εἰς τὴν περίπτωσιν πολεμικῶν συγκρούσεων, τότε ἔχομεν βεβαίως ἔλλειψιν ἀγαθῶν καὶ ὄχι ὑπερπαραγωγήν.
3. Ἐκτέλεσις δημοσίων ἔργων, ἐντὸς τῆς οἰκονομίας. Τὸ μέτρον τοῦτο δύναται νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸν κίνδυνον ὑπερπαραγωγῆς ἀγαθῶν, τείνει ὅμως νὰ δημιουργήσῃ δυσχερείας, διὰ τὴν χώραν, εἰς τὰς ἐξαγωγὰς καὶ νὰ προκαλέσῃ ἐλλείμματα εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς λογαριασμοὺς. Διὰ τοῦτο, κάθε χώρα, καταβάλλει προσπάθειαν, πρὸς αὐξήσιν τῶν ἐξαγωγῶν, ἐξασφαλίζουσα διὰ τῆς μεθόδου ταύτης τὴν ἀπαραίτητον οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν.

4. Αύξεις τῶν ἐξαγωγῶν πρὸς τὰς διαφόρους χώρας καὶ πραγματοποίησις ἐνεργητικοῦ ὑπολοίπου εἰς τὰς τρεχούσας συναλλαγάς.

Χάρις εἰς τὸ μέτρον τοῦτο ἐπιτυγχάνεται αὐξήσις τοῦ ἀποθέματος χρυσοῦ καὶ συναλλάγματος, τοῦτο δὲ ἐπιτρέπει τὴν αὐξήσιν τῶν ἐπενδύσεων, τήσων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκονομίας, ὅσον καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας.

Ὁ Καθηγητὴς Aftalion παρετήρει ὅτι ὅλαι αἱ χῶραι ἐπιδιώκουν νὰ αὐξήσουν τὰς ἐξαγωγὰς των καὶ νὰ καταστῶν πιστώτριαι τῶν ἄλλων. Δυστυχῶς, μετὰ τὴν διαπίστωσιν ταύτην, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναζητήσῃ, τὰ αἷτια καὶ ἐδήλωσεν ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ δόγματος αὐτοῦ καὶ τὰ θετικὰ ἀποτελέσματα μιᾶς τοιαύτης πολιτικῆς.

Εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖον συναντῶμεν τὸ βασικὸν πρόβλημα τῆς οἰκονομίας τῶν δυτικῶν χωρῶν. Ἡ ἀνάγκη αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν, ἀποτελεῖ πίεσιν ἐπιτακτικὴν. Ὁ Χίτλερ ἐδήλου ὅτι ἡ Γερμανία πρέπει νὰ αὐξήσῃ τὰς ἐξαγωγὰς της διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ. Ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας κ. Πομπιντοῦ συνέστησε προσφάτως εἰς τοὺς συμπατριώτας του νὰ καταστοῦν δραστήριοι, διὰ νὰ κατακτήσουν νέας ἀγοράς.

Ἡ ἀνάγκη αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν ὠθεῖ τὰς ἀνεπτυγμένους χώρας νὰ χορηγήσουν πιστώσεις εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους, πρὸς πώλησιν ὠρισμένων ἀγαθῶν, ἔστω καὶ μὲ κίνδυνον νὰ μὴ καταστῇ δυνατὸν νὰ εἰσπραχθοῦν αἱ πιστώσεις αὗται μίαν ἡμέραν.

ΑΝΑΖΗΤΗΣΙΣ ΛΥΣΕΩΣ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗΣ

Ὡς ἔχουν τὰ πράγματα σήμερον, ἡ διεθνὴς οἰκονομία λειτουργεῖ κατὰ τρόπον ἐλαττωματικὸν καὶ ὀδηγούμεθα εἰς ἓν τραγικὸν ἀδιέξοδον. Διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κατάρρευσιν τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, διὰ νὰ ἀποτρέψωμεν τὴν ἐπάνοδον εἰς ἓνα νέον Μεσαίωνα, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ληφθοῦν μέτρα γενικωτέρας μορφῆς.

Εἰς πρῶτον χρόνον, ἐπιβάλλεται νὰ ἐπικρατήσῃ πνεῦμα συνεργασίας μεταξύ τῶν χωρῶν τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου καὶ νὰ ἐνιχυθοῦν αποτελεσματικῶς αἱ ὑπὸ ἀνάπτυξιν χῶραι. Τοῦτο εἶναι δυνατὸν διὰ τῆς δημιουργίας ἐνὸς νομισματος Διεθνοῦς Ἀλληλεγγύης, εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Διεθνοῦς Νομισματικοῦ Ταμείου.

Ἐδημιουργήθησαν ἤδη τὰ λεγόμενα Τραβηκτικὰ Δικαιώματα, εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Δ.Ν.Τ., ταῦτα ὅμως ἀποβλέπουν εἰς τὴν κάλυψιν τῶν ἐξωτερικῶν ἐλλειμμάτων τῶν μεγάλων χωρῶν, ἐλάχιστα δὲ ποσὰ προορίζονται διὰ τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας. Τὸ ἀντίθετον εἶναι ἐπάναγκες νὰ πραγματοποιηθῇ. Τὰ τραβηκτικὰ δικαιώματα νὰ ἐφαρμοσθοῦν ὑπὲρ τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν, νὰ συνδυσασθοῦν δὲ μὲ διάφορα ἄλλα μέτρα, πρὸς ἐξυγιάνσιν τῆς νοσηρότητος τῶν οἰκονομιῶν τῶν χωρῶν τούτων.

Θὰ δημιουργηθῆ οὕτω ἐν πιστωτικὸν χρῆμα, μία μέθοδος πιστώσεων ὑπὲρ τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν. Διὰ τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας θὰ ἀποτελῆ τοῦτο ἀπόδειξιν μιᾶς πράξεως διεθνoῦς ἀλληλεγγύης. Πιθανὸν νὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ ἀποδοθοῦν αἱ πιστώσεις αὗται μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ ἐὰν δὲν ἀποδοθοῦν, θὰ πρόκειται περὶ μιᾶς θυσίας, διὰ τὸ γενικὸν συμφέρον τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου.

Σήμερον αἱ ἀνεπτυγμένοι χῶραι χορηγοῦν πιστώσεις καὶ πωλοῦν ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα τιμολογοῦν εἰς πολὺ ὑψηλότερας τιμὰς, ἀπὸ τὰς διεθνεῖς τοιαύτας, προκαλεῖται ἡ ἀγανάκτησις τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν, διότι δημιουργεῖται τὸ φαινόμενον τῆς ὑπερχρεώσεως, χωρὶς ὅμως νὰ διαφαίνεται δυνατότης πληρωμῆς τῶν τεραστίων τούτων χρεῶν.

Ἐὰν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου, τὸ σοβαρὸν τοῦτο πρόβλημα καταστῆ δυνατὸν νὰ λυθῆ, τότε καὶ ὁ διάλογος μετὰ τὸν κομμουνιστικὸν κόσμον θὰ εἶναι εὐγερῆστερος. Ἴσως τότε τὰ σημερινὰ διεθνῆ προβλήματα εἰσέλθουν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ εἰρηνικοῦ καὶ φιλικοῦ διακανονισμοῦ. Μία τοιαύτη προσπάθεια ἐπιβάλλεται ἐκ τῶν πραγμάτων, διότι σήμερον δαπανῶνται 185 δισεκατομμύρια δολλαρίων, παρὰ τῶν χωρῶν ὅλου τοῦ κόσμου, διὰ τοὺς πολεμικοὺς ἐξοπλισμοὺς, μετὰ κίνδυνον αἱ σημεριναὶ τοπικαὶ πυρκαϊαὶ νὰ ὀδηγήσουν εἰς γενικὴν ἀνάφλεξιν. Ἐν τοιοῦτον ἐνδεχόμενον θὰ σημάνῃ τὸ τέλος τοῦ κόσμου ἢ τοῦλάχιστον τὸ τέλος τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ ἐξέλιξις τῶν συγχρόνων γεγονότων φανεράνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος παρέλειψε νὰ πράξῃ τὸ καθῆκον του. Ἄλλ' ἡ παράλειψις εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερα ἐκ μέρους τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, ὅταν αὕτη, ἐνώπιον τῆς οἰκονομικῆς ἀνισορροπίας, τῶν κρίσεων καὶ τῶν διαταραχῶν, ἀρέσκεται νὰ ἀσχολῆται μετὰ φανταστικὰς θεωρίας περὶ οἰκονομικῆς ἰσορροπίας καὶ μετὰ ὑποδείγματα, εἰς τὰ ὁποῖα τὰ πάντα ἐξελίσσονται θαυμασίως, ἐντὸς τοῦ καλλιτέρου κόσμου.

Αἱ θετικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ ἡ τεχνικὴ ἐξέλιξις ἐπέτρεψαν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ κατακτήσῃ τὸ διάστημα καὶ νὰ θέσῃ τὸν πόδα του εἰς τὴν σελήνην, ἡ οἰκονομικὴ ὅμως ἐπιστήμη καὶ γενικῶς αἱ κοινωνικαὶ ἐπιστῆμαι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποτρέψουν τὴν γενικὴν σύγχυσιν καὶ τὰς ἀναστατώσεις, τὰς ὁποίας ἔχομεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας. Χωρὶς νὰ εἴμεθα πολὺ αισιόδοξοι, πιστεύομεν ὅτι ἔστω καὶ σήμερον, μία γενικωτέρα προσπάθεια δύναται νὰ ἀποτρέψῃ τὴν καταστροφὴν, πρὸς τὴν ὁποῖαν ὀδηγεῖται ὁ σημερινὸς κόσμος.